

מתן

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

חזקת הבתים – דף מספר 16

בס"ד, כ"ו בטבת תשס"ד.

לח – מחאה שלא בפניו

א. המשנה

1. בבא בתרא לח. המשנה.
2. שלש ארצות:
 - חלוקה זו מוכרת מעוד משניות, ראו: משנה שביעית פ"ט מ"ב; משנה כתובות פ"ג מ"י (מצורף). להרחבה – תוכלו למצוא מקורות נוספים באדיבות חיפוש בפרוייקט השו"ת.
 - מה רציונל החלוקה באותם מקורות? מה הרציונל של שיטת ת"ק במשנתנו? ראו את פירוש הרשב"ם המסכם את פרשנות הסוגייה להלן. ראו את העמדת היחס בין מחאה לחזקה.
 - להרחבה – לזיהוי שלש הארצות, ראו ירושלמי שביעית מה' י' פליקס, ב', עמ' 236-237.
3. שיטת רבי יהודה:
 - מהו יסוד חזקה לשיטתו? ראו רשב"ם ד"ה א"ר יהודה.
 - בכמה זמן יש חזקה בפניו לשיטת רבי יהודה? ראו בבלי מא. "רב ענן... כוותיהו", והשוו לתוספתא בבא בתרא פ"ב ה"א (מצורף).
 - להרחבה – עליות דרבנו יונה עמ' קעו ד"ה מתני' שלש ארצות לחזקה.
 - להרחבה – על שיטת מקורות א"י בנדון, ראו תוספתא כפשוטה לב"ב עמ' 342 לשו' 2-3; עמ' 350 לשו' 30.

ב. סוגיית הגמרא

1. לימדו את סוגיית הגמרא עם רשב"ם, עד "בתר דשמעה מרב נחמן סברה" (לט.). נוסח הסוגייה מכ"י המבורג מצורף.
2. במהלך הסוגייה ניתן את דעתנו לתהליכי ההמשגה וזיקתם לפרשנות הסוגייה ולהבנת השתלשלות הדיון.
3. מה ניתן להסיק ממשנתנו ביחס למחאה שלא בפניו? ראו את לבטי הסוגייה בשו' 2-8, והשוו לקושיית רבא בשו' 54-50. מה מקור הקושי בניסוח עמדת ת"ק בנדון?
4. נכסי בורח – על בסיס איזה מקור ביסס רב את שיטתו? ראו רשב"ם לח: ד"ה אין מחזיקין וד"ה וליה לא סבירא (להרחבה – תד"ה אין מחזיקין). לאור זאת, חיזרו לדיון בין רבא לרב נחמן. ראו שם רשב"ם ד"ה איתביה רבא לרב נחמן.
5. ניסוח מונחים:
 - האם המונח על מחאה שלא בפניו נוסח מתוך זיקה למשנה או מתוך זיקה למימרת רב על נכסי בורח?
 - שימו לב לניסוחי ההלכה בפי רב – מה בין ניסוח מימרה על חזקה בנכסי בורח ובין ניסוח מימרה על מחאה שלא בפניו?
6. נכסי בורח וזיקתו למחאה שלא בפניו:
 - שימו לב ליצירת הקישור ביניהם בפי שמואל (שו' 11 ושו' 16).
 - ראו את לבטי הסוגייה באשר ליחס בין עמדות רב בנדון – 2 הלישנות. לאור העמדת הזיקה בין מימרת רב ובין המשנה (רשב"ם לעיל), נסחו את משמעות הלבטים והפתרון המוצע.
 - השלב הבא בדיון הוא רב נחמן (שו' 50). שימו לב להתמקדותו במחאה שלא בפניו.
 - לאור הנ"ל, הנהירו את עמדת רבא (שו' 24). מהו הרקע להפרדה שערך בין המימרות? מה פשר התרתי והעמדת רב זביד?
 - להרחבה – חידושי הרמב"ן על הסוגייה.

ג. היכי דמי מחאה?

ראו את דיון הסוגייה. היזכרו בסוג אחר של מחאה בסוגיות לה: ולח., ובהסבר הרמב"ן לה: ד"ה ופירש הר' שמואל.

מתן

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

חזקת הבתים – דף מספר 16

בס"ד, כ"ו בטבת תשס"ד.

- בבא לח ע"א כתב יד המבורג 165
מתני' שלש ארצות לחזקה וכו'
מאי קסבר?
אי קסבר מחאה שלא בפניו הויא מחאה - אפלו יהודה ועב? בר הירדן!
ואי קסבר מחאה שלא בפניו לא הויא מחאה - אפלו יהודה ויהודה נמי לא!
א"ר אבא בר ממל אמ' רב: לעולם קסבר מחאה שלא בפניו הויא מחאה, ומשנתנו? בשעת חירום שאנו! י!
אי הכי, מאי שנא יהודה וגליל דנקט? (לח ע"ב)
דסתם יהודה וגליל כשעת חירום דמי.
- 5
- 10 אמ' רב יהודה אמ' רב: אין מחזיקין בנכסי בורח.
כי אמרתה קמיה דשמואל, אמ' לי: וכי למחות בפניו הוא צריך?
והאמ' רב: מחאה שלא בפניו הויא מחאה?
אלא רב טע' דתנא דידן קא מפרש, וליה לא סבירא ליה.
איכא דאמרי:
- 15 אמ' רב יהודה אמ' רב: מחזיקין בנכסי בורח.
כי אמרתה קמיה דשמואל, אמ' לי: פשיטא, דאם כן למחות בפניו הוא צריך. {רב}
[ורב] מאי קמ"ל - מחאה שלא בפניו הויא מחאה? והא אמרה רב חדא זמנא?
הא קמ"ל, דאפלו מיחה בפני [שני בני] אדם שאין יכולין לומר לו הויא מחאה,
דאמ' רב ענן: לדידי מיפרשא לי מיניה דמר שמואל:
מיחה בפני [שני] בני אדם שיכולין לומר לו - הויא מחאה;
20 שאין יכולין לומר לו - לא הויא מחאה.
ורב - חברך חברא אית ליה, וחברא דחברך חברא אית ליה.
- 25 אמ' רבא: היל' אין מחזיקין בנכסי בורח, ומחאה שלא בפניו הויא מחאה.
תרת'?
אמ' רב זביד: לא קשיא, כאן בבורח מחמת ממון, כאן? בבורח מחמת מרדים.
- 30 היכי דמי מחאה?
אמ' רב זביד:
פלניא גזלנא הוא - לא הואי מחאה;
[פלניא] גזלנא הוא [וקאכיל ד? די?] (לט ע"א) ותבענא ליה בדינא - הויא מחאה.
- 35 אמ' לא תאמרון ליה לפל',
אמ' רב זביד: הא קאמ' לא תאמרון ליה לפל'.
אמ' רב פפא: לדידיה לא תימרון ליה, לאחריני אמרו - חברך חברא אית ליה, וחברא דחברך חברא אית ליה.
- 40 אמרי לא אמרינן ליה,
אמ' רב זביד: הא קאמרי לא אמרינן ליה.
רב פפא אמ': לדידיה הוא דלא אמרינן ליה, אבל לאחריני אמרי' להו - חברך חברא אית ליה, וחברא דחברך
חברא אית ליה.
- 45 אמ' להו לא תפוק לכו שותא,
אמ' רב פפא: הא קאמ' להו לא תיפוק לכו שותא.
- אמרו ליה לא נפקתינן + [מפקינן] שותא,
אמ' רב פפא: הא קאמרי דלא נפקתינן שותא.
רב הונא בריה דרב יהושע אמ': כל מלתא דלא רמיא עליה דאיניש, אמ' לה ולאן אדעתיה.
- 50 אמ' רבא אמ' רב נחמן: היל' מחאה שלא בפניו הויא מחאה.
איתיביה רבא לרב נחמן:

מתן

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

חזקת הבתים – דף מספר 16

בס"ד, כ"ו בטבת תשס"ד.

א"ר יהודה לא אמרו שלש שנים אלא כדי שיהא באספמיא שנה ויחזיק שנה וילכו ויודיעוהו שנה ויבא לשנה אחרת.

ואם איתה, ליתביב התם ולימחי!

התם, עצה טובה קמ"ל, כי היכי דכי אתי השתא לפוק ולשקול ארעא ופירי.

מדקא מותיב ליה רבא לרב נחמן, מכלל דלא סבירא ליה. והא הוא דאמ' מחאה שלא בפניו היא מחאה? בתר דשמעה מרב נחמן סברה.

55

משנה מסכת שביעית פרק ט משנה ב

שלש ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן והגליל ושלש ארצות לכל אחת ואחת גליל העליון וגליל התחתון והעמק מכפר חנניה ולמעלן כל שאינו מגדל שקמין גליל העליון ומכפר חנניה ולמתן כל שהוא מגדל שקמין גליל התחתון ותחום טבריא העמק וביהודה ההר שפלה והעמק ושפלת לוד כשפלת הדרום וההר שלה כהר המלך מבית חורון ועד הים מדינה אחת:

60

משנה מסכת כתובות פרק יג משנה י

שלש ארצות לנשואין יהודה ועבר הירדן והגליל אין מוציאין מעיר לעיר ומכרך לכרך אבל באותה הארץ מוציאין מעיר לעיר ומכרך לכרך אבל לא מעיר לכרך ולא מכרך לעיר מוציאין מנוה רעה לנוה היפה אבל לא מנוה היפה לנוה רעה רבן שמעון בן גמליאל אומר אף לא מנוה רעה לנוה יפה מפני שהנוה היפה בודק:

65

תוספתא מסכת בבא בתרא (ליברמן) פרק ב הלכה א

כל שאינו עושה תדיר כגון שדה בית הבעל חזקתה שלש שנים ואינה מיום ליום אמ' ר' יהודה: לא אמרו שלש שנים אלא כדי שיהא באספמיא; אם היה עמו במדינה - כיון שאכלה שנה אחת הרי זו חזקה.

70